

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/274960172>

İki Binli Yıllarda Türkiye'deki Eğitim Teknolojisi Araştırmalarında Gözlenen Eğilimler

Article · January 2009

CITATIONS

46

READS

3,660

7 authors, including:

Ali Simsek

Anadolu University

22 PUBLICATIONS 393 CITATIONS

SEE PROFILE

Nilgün Özdamar Keskin

Anadolu University

39 PUBLICATIONS 797 CITATIONS

SEE PROFILE

Cem Berk

3 PUBLICATIONS 88 CITATIONS

SEE PROFILE

Tuğba Kılıçer

Gaziosmanpaşa University

11 PUBLICATIONS 79 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Ideas with no History of Application in Education and Technology [View project](#)

Electronic Performance Support System for Distance Learners [View project](#)

İki Binli Yıllarda Türkiye'deki Eğitim Teknolojisi Araştırmalarında Gözlenen Eğilimler

*Ali ŞİMŞEK**, *Nilgün ÖZDAMAR***, *Ömer UYSAL****,

*Kadriye KOBAK*****, *Cem BERK******,

*Tuğba KILIÇER******, *Harun ÇİĞDEM******

Öz

Bu çalışmada, Türkiye'de 2000-2007 yılları arasında eğitim teknolojisi alanında tamamlanmış olan 259 yüksek lisans tezi biçim, içerik ve yöntem boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Sonuçlar göstermektedir ki eğitim teknolojisi araştırmalarının nicelik ve niteliği, yıllara ve üniversitelere göre önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Paradigmatik olarak nicel araştırmalar büyük bir çoğunluğu oluşturmakta, nitel araştırmaların oranı dörtte bir düzeyinde kalmaktadır. Araştırmaların yüzde sekseni tarama modelinde yapılmış, veri toplama aracı olarak anketler, testler ve ölçekler kullanılmıştır. İncelenen her dört tezin üçünde örneklem, yetişkinlerden ve üniversite öğrencilerinden oluşmuştur. Veriler çözümlenirken genelde betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmış, sınırlı sayıda deneysel araştırmada orta düzey yordamsal teknikler işe koşulmuştur. En çok araştırılan konular arasında bilgisayar destekli öğretim, alternatif öğretme-öğrenme yaklaşımları, web destekli öğrenme, eğitsel teknoloji kullanımında yaşanan sorunlar, internet tabanlı öğrenme ve uzaktan eğitim başta gelmektedir.

Anahtar Kelimeler

Eğitim Teknolojisi Araştırmaları, Tez Değerlendirme, Eğitim Teknolojisi Yüksek Lisans Tezleri.

* Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, İletişim Bölümü Öğretim Üyesi.

** Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Uzaktan Eğitim Bölümü Araştırma Görevlisi.

*** Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi.

**** Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

***** Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, İletişim Bölümü Öğrencisi.

***** Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi.

***** Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

Prof. Dr. Ali ŞİMŞEK

Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi,
Yunus Emre Yerleşkesi, 26470 Eskişehir.
Elektronik Posta: asimsek@anadolu.edu.tr

Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler

- Şimşek, A.,** Özdamar, N., Becit, G., Kılıçer, K., Akbulut, Y. ve Yıldırım, Y. (2008). Türkiye'deki eğitim teknolojisi araştırmalarında güncel eğilimler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 439-458
- Şimşek, A.** (2006). Bilişsel stratejilerin öğretimi. A. Şimşek (Ed.), *İçerik türlerine dayalı öğretim* içinde (s. 181-208). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Şimşek, A.** (2006). Kavramların öğretimi. A. Şimşek (Ed.), *İçerik türlerine dayalı öğretim* içinde (s. 27-70). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Şimşek, A.** (2006). Digital access and human development. In K. Morgan, C. A. Brebbia, & M. Spec- tor (Eds.), *The Internet society: Advances in education, commerce, and governance* (pp. 127-134). Southampton, England: WIT.
- Şimşek, A.** (2005). Designing web-based collaborative learning. In G. Chiazzese, M. Allegra, A. Chi- fari, & S. Ottaviano (Eds.), *Methods and technologies for learning* (pp. 217-221). Southampton, England: WIT.
- Şimşek, A.** (2002). Eğitimde doğrudan demokrasi ve etkileşimli öğrenme. *Kurgu: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 19, 99-112.
- Şimşek, A.** (2000). Eğitim iletişimi alanı. *İletişim: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8, 261-280.
- Şimşek, A.** (2000). Öğretim tasarımında yeni yaklaşımlar. *Kurgu: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17, 157-170.

Arş. Gör. Nilgün ÖZDAMAR

Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi,
Yunus Emre Yerleşkesi, 26470 Eskişehir
Elektronik Posta: nozdamar@anadolu.edu.tr

Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler

- Koçdar, S., & **Özdamar, N.** (2008, May). *The nature of learning theories and their effects on distance education practices in Turkey*. Paper presented at the meeting of the Fifth Global Conference, on the Idea of Education at the Interfaces of Higher Education, Budapest, Hungary.
- Şimşek, A., **Özdamar, N.**, Becit, G., Kılıçer, K., Akbulut, Y. ve Yıldırım, Y. (2008). Türkiye'deki eğitim tek- nolojisi araştırmalarında güncel eğilimler. *Selçuk University Journal of Social Sciences Institute*, 19, 439-458.
- Kuzu, A., & **Özdamar, N.** (2007, May). *Reflections of software professionals on problems and solutions regarding computer ethics*. Paper presented at the meeting of the Seventh International Educational Technology Conference: Educational Technology for Innovation and Change in Education, Nicosia, Turkish Republic of Northern Cyprus.

Öğr. Gör. Ömer UYSAL

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Yunus Emre Yerleşkesi, 26470 Eskişehir
Elektronik Posta: ouysal@anadolu.edu.tr

Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler

- Uysal, Ö.** (2009). Ağ topolojileri. A. Kuzu (Ed.), *Bilgisayar ağları ve iletişim* içinde (s. 91-137). Ankara: Nobel Yayınları.

Uysal, Ö. & Kuzu, A. (2009). *An investigation about quality standarts for online education*. Paper presented at the meeting of the First International Conference on Computational and Information Science-CIS'09, Houston, TX, Texas, USA.

Uysal, Ö. ve Gürçan, A. (2004, Temmuz). *Assure modeli ile öğretim tasarımı*. Sekizinci Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Akbulut, Y., **Uysal, O.**, Odabaşı, H. F., & Kuzu, A. (2008). Influence of gender, program of study and PC experience on unethical computer using behaviors of Turkish undergraduate students. *Computers and Education*, 51(2), 485-492.

Kuzu, A. ve **Uysal Ö.** (2007, Mayıs). *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğretim elemanlarının bilgisayar etiği ile ilgili sorunlara yönelik görüşleri ve çözüm önerileri*. Birinci Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Kuzu, A., **Uysal, Ö.** ve Kılıçer, K. (2008, Mayıs). *Eğitsel amaçlı sanal sınıf uygulamalarının görsel öğelerin kullanımı ve çoklu ortam tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi*. Sekizinci Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Kadriye KOBAK

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yunus Emre Yerleşkesi, 26470 Eskişehir
Elektronik Posta: kadriyekobak@hotmail.com

Cem BERK

Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi,
Yunus Emre Yerleşkesi, 26470 Eskişehir
Elektronik Posta: cemberk1@gmail.com

Arş. Gör. Tuğba KILIÇER

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yunus Emre Yerleşkesi, 26470 Eskişehir
Elektronik Posta: tkilicer@anadolu.edu.tr

Yayın ve Diğer Çalışmalarından Seçmeler

Kılıçer, T. (2007). Fordizmden post-fordizme geçişin günümüz tüketim anlayışı ve pazarlama uygulamalarına yansımaları. *Pazarlama Dünyası*, 21, 39-43

Argan, M., Er, İ., **Kılıçer, T.**, & Özata, F. Z. (2006, June). *Reflections of the new sponsorship regulations in Turkey: Significant developments in sports sponsorship*. Paper presented at the meeting of the Sixth International Conference on Sports: Economic, Management and Marketing Aspects, Athens, Greece.

Odabaşı, Y. ve **Kılıçer, T.** (2008). Postmodern dönemde pazarlama. İ. Varinli ve K. Çatı (Ed.), *Güncel pazarlama yaklaşımlarından seçmeler* içinde (s. 31-55). Ankara: Detay Yayıncılık.

Öztürk, S., **Kılıçer, T.**, & Taylan, B. (2007, July). *An exploratory study about consumers' responses to functional foods in Turkey*. Paper presented at the meeting of the Sixteenth World Business Congress, Maastricht, The Netherlands.

Harun ÇİĞDEM

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Yunus Emre Yerleşkesi, 26470 Eskişehir
Elektronik Posta: harunc@uludag.edu.tr

İki Binli Yıllarda Türkiye'deki Eğitim Teknolojisi Araştırmalarında Gözlenen Eğilimler

Ali ŞİMŞEK, Nilgün ÖZDAMAR, Kadriye KOBAK, Ömer UYSAL,

Cem BERK, Tuğba KILIÇER, Harun ÇİĞDEM

Eğitim teknolojisi kavramının, eğitimde araç gereç kullanımı olarak tanımlandığı yıllar geride kalmıştır. Artık iki binli yıllarda eğitim teknolojisi; insan-teknoloji etkileşiminden performans teknolojilerine, bilgisayar destekli eğitimden sanal eğitime kadar birçok konuyu kapsamaktadır. Alkan (1997)'a göre eğitim teknolojisi, eğitim bilimlerinde üretilen bilimsel bilginin işlevsel hâle getirilerek uygulamaya dönüştürülmesidir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, eğitim bilimleri alanında üretilen kuramların uygulamaya konulması ve böylelikle uygulamaların geliştirilmesinde eğitim teknolojisi önemli bir işlev üstlenmektedir.

Yeni bin yılda eğitim teknolojisi kavramının özellikle genç araştırmacılar tarafından doğru olarak algılanması, ancak eğitim teknolojisi araştırmalarının nasıl yapıldığının ve ne tür sonuçlar ortaya koyduğunun bilinmesiyle gerçekleşebilir. Bunun için belki de en geçerli yol, eğitim teknolojisi alanında yapılan araştırmaların ayrıntılı olarak irdelenmesidir. Söz konusu araştırmaların başında, eğitim teknolojisi alanında yapılan yüksek lisans tezleri gelmektedir.

Alanyazında tezlerin yakından irdelenmesine yönelik bazı çalışmalara rastlamak olanaklıdır. Costa (2007) tarafından yapılan bir çalışmada Portekiz'de eğitim teknolojisi alanında 1986 yılından itibaren beş üniversitede tamamlanan yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Costa, incelediği 226 tez çalışmasında tezlerin odaklandığı konuları ve kullanılan yöntemleri değerlendirmiştir. Tez konularının kuramsal çerçe-

vesi davranışçı yaklaşım, iletişim, çoklu ortam, bilişsel yaklaşım, yapıcı yaklaşım, hiperortam ve bilişsel esneklik olarak belirlenmiştir. Costa, tezlerin temalarını da görsel-işitsel teknolojiler, bilgi teknolojileri, öğretme-öğrenme ve öğretmen eğitimi olarak sınıflandırmıştır. Tezlerin dayandığı paradigmaları nicel, nitel ve karma yaklaşımlar oluşturmuştur. Kullanılan yöntemler; deneysel, deneysel olmayan ve karma biçiminde tanımlanmıştır. Verilerin çözümlemesine ilişkin teknikler gözlem, görüşme ve belge incelemesi olarak belirlenmiştir. Costa (2007)'nin ulaştığı sonuçlara göre eğitim teknolojisi alanında yapılan tezlerin 2001-2005 yılları arasında daha çok olduğu görülmektedir. Konu olarak ağırlıklı biçimde bilgi/iletişim teknolojileri ve bunların eğitim uygulamalarında işe koşulması araştırılmıştır. Tezlerde evrenin tümü üzerinde çalışmak ya da sınırlı bir çalışma kümesi seçmek yerine, genellikle örneklem alma yoluna gidilmiş, örneklem tabanı olarak da materyaller üzerinde yoğunlaşmıştır. İncelenen tezlerin genelinde nitel paradigmanın kullanıldığı, veri toplama aracı olarak da gözlemin ve görüşmenin daha sık tercih edildiği saptanmıştır.

Cafferalla (2007)'nin da Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim teknolojisi alanında 1977-2006 yılları arasında yapılan doktora tez çalışmalarını listelediği ve ayrıntılı bir indeksleme sistemini de içeren kapsamlı bir çalışması vardır. Veri tabanında listelenmiş olan tezlere başlıklar, yazarlar, danışmanlar vb. anahtar sözcüklerle erişmek olanaklıdır. Ayrıca, Cafferalla'nın 1977-1998 yılları arasında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi çalışmasında, temel araştırma eğilimleri ve yıllar içinde araştırma konularının nasıl değiştiği saptanmıştır. Bu tezlerin incelenmesi sonucunda bilgisayar destekli öğretim, öğretim tasarımı, benzeşimler, oyunlar, televizyon ve video üzerine yapılan araştırmaların ağırlıkta olduğu, deneysel çalışmaların azaldığı, ortam karşılaştırma araştırmalarına ilginin sona erdiği ve nitel araştırmaların arttığı görülmüştür (Caffarella, 1999).

Türkiye'de yapılan bir çalışma ise Altın (2004) tarafından gerçekleştirilen 1985-2002 arasında eğitim programları ve öğretim alanında tamamlanmış olan yüksek lisans tezlerinin incelenmesi çalışmasıdır. Araştırmanın kapsamında Ankara, Gazi ve Hacettepe üniversitelerinden toplam 397 tez yer almaktadır. İncelenen tezler; konusu, yöntemi, veri toplama araçları, danışman-jüri üyeleri, cinsiyet ve yapıldığı öğretim kademeleri boyutlarında değerlendirmiştir. Araştırmanın temel bulgularına göre; tezlerin konulara göre dağılımı, her üç üniversitede

de önemli farklılıklar göstermektedir. Ankara Üniversitesinde konu olarak eğitim teknolojisine ağırlık verilmiştir. Hacettepe Üniversitesinde öğretmen, müfettiş, öğrenci ve velilerin eğitim hakkındaki görüşlerini içeren konular yoğunluktadır. Gazi Üniversitesinde ise en çok tez konusunun öğretmen yeterlikleri, tutumları, sorunları ve öğretmen yetiştirme alanlarında olduğu belirlenmiştir. Her üç üniversitede de yöntem olarak tarama modeli ağırlıklı kullanılmıştır. Tezlerin örnekleminde birinci sırayı ilköğretim öğrencileri, ikinci sırayı ortaöğretimdeki öğrenciler, üçüncü sırayı ise hizmet içi eğitim katılımcıları almaktadır. Tezlerde veri toplama araçları olarak anketler, başarı testleri, tutum ölçekleri ağırlıklı kullanılmıştır. Her üç üniversitede tezlerde kullanılan istatistiksel yöntemler frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, varyans analizi ve t-testi olarak sıralanmıştır. Ayrıca, eğitim programları ve öğretim alanındaki tezlerde son yıllarda bir artış olması beklenirken azalma olduğu gözlenmiştir.

Türkiye’de eğitim teknolojisiyle doğrudan ilgili doktora tezleri üzerine Şimşek ve arkadaşları (2008) kapsamlı bir inceleme yapmışlardır. Bir tür toplu değerlendirme niteliğindeki bu çalışmada, Türkiye’deki beş büyük üniversitede son on yıl içinde eğitim teknolojisi alanında tamamlanmış olan doktora tezlerinin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Söz konusu tezlerin çok büyük bir bölümünün gerçekleştirildiği Anadolu, Ankara, Ortadoğu Teknik, Hacettepe ve Marmara üniversitelerinin yanı sıra, Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) kütüphanesinde tarama yapılarak amaca uygun toplam 64 tez belirlenmiştir. Bu tezlerin her biri biçim, içerik ve yöntem boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Şimşek ve arkadaşlarının (2008) sonuçlarına göre, eğitim teknolojisi araştırmalarının nicelik ve niteliği üniversitelere göre ciddi biçimde farklılaşmaktadır. Yaklaşık her dört tezden üçü, yalnızca Ankara ve Anadolu üniversitelerinde tamamlanmıştır. Her üç araştırmadan ikisi deneysel modelde yapılmış ve orta düzeyde istatistiksel teknikler kullanılmıştır; geriye kalan araştırmalar ise genel tarama modeline ve başlangıç düzeyindeki istatistiksel tekniklere dayanmaktadır. Araştırmaların tamamına yakın bir bölümü örgün eğitim sisteminde öğrenim görmekte olan denek ya da katılımcılar üzerinde yapılmıştır. Yalnızca birkaç araştırma, örgün eğitim sisteminin dışında kalan eğitsel ortamlarda tamamlanmıştır. Bilgi toplama aracı olarak deneysel modeldeki araştırmalarda çoğunlukla başarı testleri ve tutum ölçekleri kullanılmış ve bunlar için genellikle orta düzey güvenilirlik kat sayıları rapor edilmiştir. Tarama araştırmaları ise anket

uygulamasını, örnek olay incelemesini ve içerik çözümlemesini temel almıştır. Eğitim teknolojisi içinde alt çalışma konusu olarak bilgisayarlı sistemlerde öğrenme ağırlıklı görünmekte, bunu öğretim tasarımı değişkenleri ve öğrenme yaklaşımlarıyla ilgili araştırmalar izlemektedir. İncelenen tezler Türkiye’de eğitim teknolojisi alanıyla ilgili birçok konuda henüz yeterli çalışma yapılmadığını, var olan çalışmalarda da özellikle iç ve dış geçerlik bakımından ciddi sorunlar bulunduğunu ortaya koymuştur.

Şimşek ve arkadaşları (2008) araştırmasının bir uzantısı olarak yapılan bu yeni çalışma, Türkiye’de iki binli yıllarda üretilen yüksek lisans tezlerinin alandaki eğilimleri ortaya çıkarmada, hangi konuların doygunluğa ulaştığını anlamada, ne gibi yeni araştırmalara gereksinim duyulduğunu belirlemede yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, eğitim teknolojisi alanında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin odaklandığı konular, araştırmaların dayandığı paradigmlar, seçilen paradigma doğrultusunda kullanılan yöntemler, işe koşulan veri toplama araçları ve yararlanılan istatistiksel tekniklerin belirlenmesinin yanında ulaşılan sonuçların genel olarak değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma genel tarama modelinde yürütülmüştür. Bilindiği üzere, genel tarama modelindeki araştırmalar, ele alınan konuyla ilgili durumu olduğu hâliyle betimlemeye dönüktür. Bu çalışmada, Türkiye’de eğitim teknolojisi alanında 2000-2007 yılları arasında tamamlanan yüksek lisans tezlerinin toplu bir değerlendirilmesi yapılarak var olan durum ortaya konulmaya çalışıldığı için genel tarama modeli kullanılmıştır.

Model kapsamında yararlanılan veri toplama yöntemi belge incelemesidir. Genel olarak derinlemesine görüşme ve gözlem yapmanın olanaklı olmadığı durumlarda başvurulan bir yöntem olan belge incelemesi, araştırılması hedeflenen olay ya da olgular hakkında yazılı bilgi içeren kaynakların ayrıntılı biçimde analiz edilmesidir.

Nitekim, bu araştırmada incelenen tezler; yıl, konu, amaç, paradigma, araştırma deseni, örnekleme yöntemi, veri toplama araçları ve kullanılan istatistiksel teknikler açısından değerlendirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye’de eğitim teknolojisi alanında 2000-2007 döneminde yapılan tüm yüksek lisans tezleridir. Olabildiğince sistemli ve ölçütlü çalışabilmek için örnekleme Türkiye’de eğitim teknolojisi alanında yüksek lisans programına sahip olan ve bu alanda tez yaptıran dokuz üniversite alınmıştır. Söz konusu üniversiteler; Anadolu Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesidir. Çalışma kapsamında dokuz üniversitede toplam 259 adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Kuşkusuz, az da olsa başka üniversitelerdeki farklı programlarda da eğitim teknolojisiyle ilgili tezler yapılmış olabilir; o tür çalışmalar, bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Verilerin Toplanması

Örneklemedeki üniversitelerin kütüphanelerinin internet sitelerinden ve YÖK’ün internet sitesinden ulaşılabilen tezlerin bir listesi oluşturulduktan sonra erişim olanağı bulunan dijital kopyaya sahip tezler, araştırma grubunun bilgisayarlarına kayıt edilmiş ve incelenmek üzere saklanmıştır. Dijital kopyası olmayan tezler için ise ilgili üniversitelerin kütüphanelerine gidilerek özgün tezlerden parçalı çıktı olarak kopyalar elde edilmiş, böylece tez listesindeki tüm çalışmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Oluşturulan listedeki tezler, bu tezlerin dijital ya da özgün kopyalarından incelenmiştir.

Tezlerin incelenmesi sırasında, daha önce Şimşek ve arkadaşları (2008) tarafından hazırlanan bir tez değerlendirme formu küçük bazı uyarlamalar yapıldıktan sonra kullanılmıştır. Ön denemelerde araştırma grubunun üyelerinden oluşan kodlamacılar arasında % 95 düzeyinde bir tutarlılık düzeyine ulaşıldıktan sonra kodlamaya geçilmiştir. Kodlama sürecinde her tez ayrı bir kodlamacı tarafından incelenmiştir. Her kodlamacının incelediği en az bir tez, çaprazlama ve güvenilirliği artırma amacıyla başka bir kodlamacı tarafından da incelenmiştir. Tezlere ilişkin ayrıntılı bilgiler inceleme formlarına yansıtıldıktan sonra toplu değerlendirmeye alınmıştır.

Bulgular

Üniversitelere Göre Tez Sayıları

İncelenen tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre en çok tez yapan üniversiteler arasında birinci sırada Ankara Üniversitesi (% 25), ikinci sırada Anadolu Üniversitesi (% 17), üçüncü sırada ise ODTÜ (% 13) yer almaktadır. Bu üniversitelerde eğitim teknolojisi alanındaki lisansüstü eğitim programlarının öteki üniversitelerdeki benzer programlara oranla görece daha eski olması buna neden olarak gösterilebilir. Örneğin, Karadeniz Teknik Üniversitesindeki program yeni olduğu için bu üniversite dört tez ile en alt sırada yer almaktadır.

Tablo 1.

Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Sayı	Yüzde
Ankara Üniversitesi	66	25
Anadolu Üniversitesi	44	17
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	34	13
Marmara Üniversitesi	27	10
Gazi Üniversitesi	27	10
Çukurova Üniversitesi	20	8
Sakarya Üniversitesi	20	8
Hacettepe Üniversitesi	17	7
Karadeniz Teknik Üniversitesi	4	2
Toplam	259	100

Yıllara Göre Tez Sayıları

İncelenen tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre, 2000'li yıllardan günümüze eğitim teknolojisi alanında yapılan tezlerde artış görülmektedir. Bu alanda tez üretilme sayısı en çok 56 (% 22) tez ile 2006'da gerçekleşmiştir. Bunu 51 (% 20) tez ile 2005 yılı izlemektedir. Genel eğilime bakarak araştırmacılar, yıllara göre yapılan tez sayılarının 2007 yılında en yüksek olmasını beklemelerine karşın, sonuç bu yönde çıkmamıştır. Bunun nedeni olarak 2007 yılında yapılan tezlerin üniversite kütüphanelerine ve YÖK'ün tez bankasına henüz teslim edilmemiş olması gösterilebilir.

Tablo 2.*Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Toplam
Sayı	3	13	31	39	36	51	56	30	259
Yüzde	1	5	12	15	14	20	22	11	100

Tezlerin Konuları

İncelenen tezlerin, konularına göre dağılımı Tablo 3'te yansıtılmıştır. Buna göre, eğitim teknolojisi alanında yapılan yüksek lisans tezleri sıralamasının başında 125 (% 48) tez ile öğretme-öğrenme modelleri, 52 (% 20) tez ile öğretim teknolojileri, 18 (% 7) tez ile çoklu ortam gelmektedir. En az tez yapılan konular arasında ise her biri için ikişer tez olmak üzere eğitim iletişimi ve eğitim yönetimi konuları yer almaktadır.

Öğrenme ve öğretme yaklaşımlarıyla ilgili tezlerde en çok bilgisayar destekli öğrenme konusu araştırılmıştır. Bunu web tabanlı öğrenme izlemektedir. Çevrim içi öğrenme gibi konular ise yeni çalışılmaya başlanmıştır. Teknolojiyle ilgili tezlerde en çok internet ve bilgisayar kullanımını çalışılmıştır. Teknoloji entegrasyonu da teknoloji boyutuyla ilgili olarak çalışılan başka bir konudur. Bunun yanı sıra teknolojik yeniliğin yayılmasına ilişkin kuramsal çalışmalar da incelenen tezler arasında yer almaktadır. Çok ortamlı öğrenmeyle ilgili tezlerde ise eğitim yazılımı ve eğitsel web siteleri çalışılmıştır. Bunun dışında göze çarpan başka bir konu ise uzaktan eğitim yapan ön lisans ve lisans düzeyindeki programların değerlendirilmesidir.

Tablo 3.*Tezlerin Konularına Göre Dağılımı*

Tez Konuları	Sayı	Yüzde
Öğrenme-Öğretme Modelleri	125	48
Teknoloji	52	20
Çoklu Ortam	18	7
Eğitim Programı	15	6
Değerlendirme	14	5
Bireysel Farklılıklar	8	3
Öğrenme Stratejileri	7	3
Ölçme ve Değerlendirme	6	2
Öğretim Tasarımı	4	2
Etik ve Mesleki Sorunlar	3	1

Eğitimde Kalite	3	1
Eğitim İletişimi	2	1
Eğitim Yönetimi	2	1
Toplam	259	100

Bu sonuçlara karşın, eğitim teknolojisi alanında yapılan tezlerde hâlâ birçok konu üzerinde çok az çalışıldığı, hatta bazı konularda hiç araştırma yapılmadığı gözlenmiştir. Tablo 3'te genel olarak % 10'luk dilimin altında kalan çalışmalar, yeterince araştırılmayan konular olarak araştırmacılara ışık tutabilir.

Amaçların İfade Ediliş Biçimleri

Tablo 4'te araştırma amaçlarının tezlerde ifade ediliş biçimlerine ilişkin bulgular sunulmuştur. Buna göre, amaçlar 190 (% 73) tezde araştırma sorusu, 44 (% 17) tezde mastarlı tümcelerden oluşan düz ifade, 15 (% 6) tezde denence biçiminde yazılmıştır. İncelenen 10 (% 4) tezde ise araştırma amaçları hem denence hem de soru biçiminde belirtilmiştir.

Tablo 4.

Amaçların İfade Ediliş Biçimleri

	Denence	Araştırma Sorusu	Soru + Denence	Düz İfade	Toplam
Sayı	15	190	10	44	259
Yüzde	6	73	4	17	100

Temel Alınan Paradigmalar

Tablo 5'te incelenen tezlerin temel alınan paradigmalara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre eğitim teknolojisi alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin içinde 204 (%79) tezde nicel, 21 (% 8) tezde nitel ve 34 (% 13) tezde tümleşik paradigma kullanıldığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre, iki binli yılların başı itibarıyla nicel paradigmanın araştırmalar üzerinde ağırlıklı bir etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 5.

Temel Alınan Araştırma Paradigmaları

	Nicel	Nitel	Tümleşik	Toplam
Sayı	204	21	34	259
Yüzde	79	8	13	100

Araştırma Desenleri

Tablo 6'da tezlerin uygulanan araştırma modeline göre dağılımı yansıtılmıştır. Nicel paradigmaya dayalı araştırma desenlerinde, tarama modellerinin deneme modellerine göre daha çok tercih edildiği görülmektedir. Nicel paradigma kapsamındaki 160 (% 55) tezin tarama modelinde, 79 (% 27) tezin deneme modelinde yapıldığı ortaya çıkmıştır. Nitel paradigmaya dayalı tezlerde ise durum çalışması oldukça baskın gözükmektedir. Nitel paradigma kapsamında değerlendirilen 45 (% 15) tez durum çalışması, 2 (% 0,7) tez eylem araştırması, 3 (% 1) tez kültür analizi, 4 (% 1,3) tez olgu bilim modelinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 6.

Tezlerin Uygulanan Araştırma Modellerine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	Sayı	Yüzde
Nicel		
Tarama modeli	160	55
Deneme modelleri	79	27
Nitel		
Durum çalışması	45	15
Eylem araştırması	2	0,7
Kültür analizi	3	1
Olgu bilim	4	1,3

Not: Tümleşik çalışmalarda birden çok araştırma modeli kullanılmıştır.

Tezlerin Evren ve Örneklemeleri

Tablo 7'de tezlerde kullanılan evren grupları belirtilmiştir. Evren grubu olarak en çok yükseköğretim öğrencileri (% 27) ve yetişkin grupları (% 26) üzerinde çalışılmıştır. Bu sırayı, ilköğretim (% 19) ve ortaöğretim (% 9) düzeyindeki örneklem grupları izlemektedir. Okul öncesi düzeyinde (% 1) fazla tezin olmadığı göze çarpmaktadır. Tabloda ayrıca karma olarak ifadelendirilen evren grupları da vardır. Bu gruplar (% 9) iki evren grubu üzerine yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Örneğin, bazı tezlerde hem öğretmenler, hem de yükseköğretim düzeyindeki öğrenciler çalışmanın örnekleminde yer almaktadır. Başka başlığı altında gösterilen çalışmalar ise örneklemini kamu kuruluşları, üniversiteler, eğitsel yazılımlar, kitaplar, öğretim materyalleri, lisans programları vb. olarak tanımlayan çalışmalardır.

Tablo 7.*Kullanılan Evrene Göre Dağılım*

	Okul Öncesi	İlk	Orta	Yüksek	Yetişkin Eğitimi	Karma	Başka	Toplam
Sayı	3	51	22	71	67	23	22	259
Yüzde	1	20	9	27	26	9	8	100

Tablo 8'de tezlerin uygulanan örnekleme yöntemine göre dağılımı gösterilmektedir. İncelenen tezlerin % 40'ı hazır örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Hazır örneklemler, genelde araştırmacıların çalıştığı kurumlardan alınan öğrencilerden oluşmaktadır. Hazır örneklemeden sonra en çok kullanılan örnekleme yöntemi (% 21) olasılıklı örnekleme yöntemlerinden biri olan yansız örneklemedir. Yansız örnekleme yöntemi özellikle deneysel araştırmalarda kullanılmıştır. Çalışma evreninin tamamına erişmiş olan araştırmalar ise üçüncü sırada (% 20) yer almaktadır. Bunun dışında sırasıyla amaçlı örnekleme (% 11), küme örnekleme (% 4), tabakalı örnekleme (% 1), sistematik örnekleme (% 1), kesit alma (% 0,7) ve kota örnekleme (% 0,3) yer almaktadır. İncelenen tezlerin içinde hem yansız hem de küme örnekleme gibi birden fazla örnekleme yönteminden yararlanan karma bir seçme yaklaşımına dayalı (% 1) çalışmalar da vardır.

Tablo 8.*Tezlerin Uygulanan Örnekleme Yöntemine Göre Dağılımı*

Örnekleme Yöntemi	Sayı	Yüzde
Olasılıklı örnekleme	70	27
• Yansız	54	21
• Sistematik	3	1
• Tabakalı	3	1
• Küme	10	4
Olasılıksız örnekleme	135	52
• Hazır	102	40
• Amaçlı	27	11
• Kesit alma	2	0,7
• Kota	1	0,3
Karma	3	1
Çalışma Evreni	51	20
Toplam	259	100

Veri Toplama Araçları

Tablo 9'da tezlerde kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılım sunulmuştur. Tablo 9'da yer alan sonuçlar dikkate alındığında, yaklaşık olarak her üç tezdten birinde veri toplama aracı olarak anket kullanıldığı gözlenmektedir. Bir anlamda, kişisel bildirim dayalı ve çok sınırlı bir güvenilirliğe sahip olan anket tekniği aşırıya kaçan bir ölçüde kullanılmıştır. Dahası, bazı araştırmacılar ölçek bile kullansalar bunu anket olarak adlandırmaktadırlar. Kavramın hatalı kullanımındaki yaygınlık nedeniyle anket sözcüğünün araştırmacılar arasında yeterince dikkatli biçimde kullanılmadığı ileri sürülebilir. Ayrıca, birçok tezde kullanılan anket, test ve ölçek uygulamaları, toplam içinde oldukça ağırlıklıdır ve her üç tezdten ikisinde bu veri toplama araçları işe koşulmuştur. Sözü edilen üç veri toplama aracının dışında görüşme (% 11), arşiv tarama (% 8), gözlem (% 5), değerlendirme formu (% 5), kişisel bilgi formu (% 5), video kayıtlarının incelenmesi (% 3), envanter (% 0,5), günlük tutma (% 0,2) ve yansıtma yaprağı doldurma (% 0,2) kullanılmıştır. Nicel paradigma kapsamında tarama araştırmalarının yoğun olması nedeniyle anket, test ve ölçek kullanımının ilk sıralarda yer aldığı söylenebilir. Nitel paradigmayı temel alan tezlerde ise ayrıntılara ulaşabilmek için derinlemesine görüşme ve katılarak gözlem teknikleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

Tablo 9.
Kullanılan Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları	Sayı	Yüzde
Gözlem	20	5
Test	80	19
Anket	120	29
Ölçek	75	18
Arşiv Tarama	31	8
Görüşme	44	11
Değerlendirme Formu	18	4
Kişisel Bilgi Formu	17	4
Envanter	2	0,5
Yansıtma Yaprağı	1	0,2
Günlük	1	0,2
Video kayıt	3	0,7

Not: Bazı çalışmalarda birden çok veri toplama aracı kullanılmıştır.

Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Tablo 10'da tezlerde kullanılan istatistiksel yöntemlere göre dağılım gösterilmiştir. Buna göre, basit betimsel tekniklerin (% 35) yanı sıra, t Testi (% 20) ve varyans analizi (% 17) gibi daha karmaşık istatistiksel teknikler de kullanılmıştır. Genel olarak, yüksek lisans tezlerinde kullanılan istatistiksel tekniklere bakıldığında ağırlıklı olarak temel ya da orta düzeydeki istatistiksel tekniklerin işe koşulduğu görülmektedir.

Tablo 10.

Kullanılan İstatistiksel Yönteme Göre Dağılımı

İstatistiksel Yöntemler	Sayı	Yüzde
Betimsel istatistik	184	35
t Testi	102	20
Varyans analizi	88	17
Kovaryans analizi	27	5
Korelasyon	26	5
Regresyon	17	3
Ki-kare	19	4
Tukey-B Testi	4	0,8
Mann Whitney Testi	12	2
Fisher LSD	1	0,2
Kolmogorov Smirnov Testi	7	1
Kruskal Whallis H Testi	15	3
Faktör analizi	14	3
Yapısal eşitlik modeli	1	0,2
Metaanaliz	1	0,2
Uyum analizi	1	0,2
Wilcoxon	1	0,2

Not: Bazı çalışmalarda birden çok istatistiksel teknik kullanılmıştır.

Sonuçlar

Türkiye'de eğitim teknolojisi alanında yüksek lisans programına sahip olan ve bu alanla ilgili tez üretilen üniversitelerde 2000 yılından günümüze kadar tamamlanan yüksek lisans tezlerindeki eğilimleri saptamak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, genel bir toplu değerlendirme niteliğindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye'de eğitim teknolojisi alanındaki bazı konularda yoğun olarak çalışıldığı, bazı konularda ise hâlâ yeterli araştırmanın yapılmadığı gözlenmektedir. İncelenen tezlerde özellikle öğretme-öğrenme modelleri ve eğitimde teknoloji kulla-

nımı araştırmalarına sıklıca rastlanmaktadır. Bu durum bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelere koşut olarak yeni öğretim-öğrenme modellerinin ortaya çıkması ve bilgi toplumunun teknoloji destekli öğrenme sistemleri kullanma gereksinimleriyle açıklanabilir. Buna karşın çoklu ortam, eğitim programı değerlendirme, bireysel farklılıklar, öğrenme stratejileri, ölçme ve değerlendirme, öğretim tasarımı, etik ve mesleki sorunlar, eğitimde kalite ve eğitim iletişimi konuları üzerinde çok az araştırma yapılmıştır. Bu tür konulara yönelik daha ileri düzeyde çalışmalar ve bunların sonuçlarına dayalı yeni uygulamalar üzerinde durulabilir.

İki binli yıllardan günümüze incelenen tezler ağırlıklı olarak nicel araştırma paradigmasına dayanırken, yurt dışında yapılan tezlerde nitel araştırma paradigması gittikçe artan bir oranda kullanılmaktadır (Cafferalla, 1999; Costa, 2007). Son yıllarda nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanıldığı tümleşik çalışmalara yönelim olduğu da görülmüştür. Tezlerde daha çok yükseköğretim öğrencileri ve yetişkinler üzerinde çalışılmıştır. Örnekleme yöntemi olarak da hazır örnekleme yöntemine gidilmiştir. Ayrıca, incelenen tezlerde ağırlıklı olarak tarama modelinin işe koşulduğu ve betimsel istatistik tekniklerin kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında, ileri düzey istatistiksel tekniklerin kullanıldığı tezlerde de rastlanmaktadır. Nitel paradigmayı kullanan tezlerde durum çalışması ağırlıktadır. Başka bir saptama ise çoğu yüksek lisans tezinde tek veri toplama aracı kullanılmış, bu da genelde anket olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum veri toplama araçlarında yeterince çeşitlenmeye gidilmediğinin bir göstergesidir.

Tezlerde sık rastlanan sorunlardan biri, araştırmaların giriş ve alanyazın bölümünde çalışmanın konusuyla ilişkisi olmayan kaynaklara oldukça fazla yer verilmesidir. Tezlerde alanyazın taraması geniş yer almakla birlikte, sorunun kapsamı ya da tanımlaması dışındaki genel konulara da gereğinden çok değinilmiştir. Gözlenen ilginç bir durum da, bazı tezlerde amaçların masterlı tümceler şeklinde ifade edilmesinden dolayı araştırılması amaçlanan değişkenlerin anlaşılmasında zorluk yaşanmasıdır. Deneysel çalışmalarda amaçların genelde denence şeklinde ifade edilmesi uygun görülmekteyken; çoğu deneysel çalışmada amaçlar soru olarak ifade edilmiştir. Hem soru hem de denence biçiminde ifadeler içeren tezler de vardır.

İncelenen tezlerin yöntem kısımlarında gerekli ayrıntılara tam anlamıyla yer verilmemektedir. Bu da çalışmaların iç ve dış geçerliğini belirsiz

bırakmaktadır. Örneğin; evren ve örneklem betimlenirken, yalnızca örneklemin kimlerden oluştuğu ve seçilen örneklem yöntemi hakkında açıklama yapılmış; örnekleme yönteminin neden seçildiği hakkında gerekçeli bilgi verilmemiştir. Tezlerde araştırma modeli olarak tarama ve deneme modellerinden yararlanılmıştır. Ancak, deneysel araştırmaların birçoğunda “geleneksel öğretim yöntemi” kavramı kullanılmakta, bu kavramın ne olduğu işevuruk operational) bir şekilde açıklanmamaktadır. Anket, test ve ölçekler en çok tercih edilen veri toplama araçlarıdır. Kullanılan istatistiksel analizler açısından değerlendirme yapıldığında, betimsel istatistik teknikler çok ağırlıklı olup az da olsa t-testi ve varyans analizi de yeğlenen teknikler arasındadır.

Tezlerin yöntem bölümlerinde en çok karşılaşılan öteki sorunlar ise özellikle deneysel çalışmalarda deneysel uygulama aracının ön denemeye tabi tutulmaması, hazır bulunan sınıfların gruplara yansız atanmamasına karşın çalışmanın deneysel olduğunun belirtilmesi, grupların deneyden önce eşitlenmemesi ya da önemli değişkenler açısından benzer olup olmadıklarının incelenmemesi, kovaryans olabilecek özelliklerin göz ardı edilmesi, veri toplama araçlarının uzman panelin görüşlerine sunulmaması, veri toplama araçlarının güvenilirliğinin rapor edilmemesi, başarı testleri için bazen Kuder Richardson (KR-20 ya da KR-21) yerine tutum ölçekleri için daha uygun olan Cronbach alfa kat sayısının bildirilmesi, kalıcılık testlerinin uygulanma zamanlarının birbirleriyle tutarsız olması, uygulama süresinin kısa tutulması ve beklenmedik etkilere duyarsızlık gösterilmesidir.

Bunun yanı sıra tezlerin çoğunda biçimsel hatalar da saptanmıştır. Anlatım bozukluklarına, yazım yanlışlarına, kavramsal tutarsızlıklara, noktalama hatalarına ve sayfa düzenlemesindeki dağınık ve kopukluklara sıkça rastlanmış, bazı tezlerde ise sayfa numaralarının bile bulunmadığı gözlenmiştir. Ayrıca, tezlerin kaynakça bölümündeki kaynak gösteriminde de önemli sorunlar vardır; üstelik bunların bazıları üniversite politikalarından kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak incelenen tezler, Türkiye’de eğitim teknolojisi alanında birçok konuda çok az bilimsel çalışma yapıldığını ve çalışmaların genellikle birkaç konuda yoğunlaştığını göstermektedir. İki binli yılların başında yaygın biçimde araştırılan konuların arasında eğitsel teknoloji kullanımı ve bilgisayar destekli öğretim gibi geleneksel konular baskındır. Birçok üniversitede yeni ve alternatif araştırma paradigmalarına araştırmacılar tarafından pek sıcak bakılmamaktadır. Öyle görünüyor ki Türkiye, genel

tutum itibarıyla yeni bin yıla girerken de bilimde gelenekçi bir çizgiyi sürdürmektedir. Gerek kullanılan veri toplama araçları, gerek örneklem yöntemleri, gerekse işe koşulan istatistiksel tekniklere bakıldığında yenilikçi sayılabilecek araştırmaların çok az olduğu ileri sürülebilir.

Öneriler

Az gelişmiş ülkeler genelde örgün eğitimi kiteselleştirmeye uğraşırken gelişmiş ülkelerdeki eğitim daha çok “öğrenmeyi öğrenme” ve “yaşam boyu öğrenme” anlayışları üzerine odaklanmıştır. Her iki alandaki çabaların da işlevsel olarak gerçekleşebilmesi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin biçimde işe koşulması zorunlu görünmektedir. Bu kapsamda, eğitim teknolojilerinin rolünün, işlevinin ve etkisinin belirlenmesine yönelik yüksek lisans ve doktora araştırmalarının sayısı artırılmalıdır.

Bireysel farklılıklara ve içerik türlerine duyarlı öğretme-öğrenme süreçlerinin öğrenci başarısını ve tutumlarını artırdığı bilinmektedir (Kuzgun ve Deryakulu, 2006; Şimşek, 2006). Eğitim teknolojisi bu süreçlerin tasarımı bağlamında önemli bir araçtır. Dolayısıyla, eğitim teknolojileri ile bireysel farklılıkların ve içerik türlerinin etkileşimine dayalı yeni öğretme-öğrenme sistemlerinin geliştirilmesine dönük lisansüstü araştırmalar yapılmalıdır. Bu araştırmalar sayesinde, hangi öğrenci nitelikleri ve içerik türleri için hangi öğretim stratejileri ya da teknolojilerinin daha uygun olduğunu saptama olanağı elde edilecektir.

Yapılan değerlendirme göstermektedir ki yüksek lisans tezlerinin büyük bölümünde nicel araştırma desenleri kullanılmıştır. Nicel araştırmalar olabildiğince yansız ve nesnel bir yöntemi temel aldığı için öznel ya da duyarlı ayrıntıların bulunması konusunda bazen çok da yeterli olamamaktadır. Bilimsel araştırmalarda yeniliklerin her türlü boyutuyla ortaya konulması için derinlemesine çözümlenmelerin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle kuramdan uygulamaya uzanan nicel araştırmalar kadar ayrıntıdan bütüne ulaşmayı amaçlayan nitel araştırmalar ya da nicel ve nitel araştırma desenlerinin birlikte kullanıldığı tümleşik/karma araştırma paradigmasına dayalı çalışmalara daha çok yer vermek yararlı olacaktır.

Bu alanda çalışacak yeni araştırmacılar bilimsel araştırma yöntemleri konusunda yapılan yanlışları göz önüne alarak kendilerini geliştirebilirler. Bu bağlamda doktora programlarının ders aşamasında bilimsel yöntemin değişik boyutları ve ayrıntılarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, danışmanlar yeni araştırmacıları eğitim teknoloji-

leri alanında doaygunluğa ulaşmamış konulara y6nlendirmeli ve b6ylece 6lkenin sahip olduğu araştırmacı insan g6c6u daha akılcı bi6imde kullanılmalıdır

Eğitim teknolojisi alanında kargaşaya yol a6an kavramlara a6ıklık getirilmesi ve uyum sağlanması i6in ortak bir dil oluşturulmalıdır. Bunun i6in farklı 6niversitelerden uzmanlar birlikte 6alışmalı ve j6rilerde olabildiğince kavramsal ortaklık aranmalıdır.

Belirli bir 6niversitede yapılan tezler, yalnızca o 6niversitede kalmamalı ve başka 6niversitelerdeki 6ęretim 6yeleriyle de paylaşılmalıdır. Bu ama6la bir akademik iletişim ağı kurularak j6ri oluşumları ve tez savunmaları ya da tez 6zetleri alandaki akademisyenlere ulaştırılmalıdır. T6rkiye’de eğitim teknolojisi alanında tamamlanan doktora tezlerinin belirli aralıklarla toplu değerlendirmeleri yapılmalı ve ulaşılan sonu6lar alandaki uzmanlar arasında paylaşılmalıdır. Bu t6r toplu değerlendirmelerin zamanla daha gelişmiş istatistiksel tekniklere dayalı olarak yapılmasına da 6nem verilmelidir.

Son d6nemde sosyal bilimciler genellikle disiplinler arası gruplarla araştırma yapma eğilimindedirler. G6lbenkian Komisyonunun (1996) sosyal bilimlerin yeniden yapılanması hakkındaki “Sosyal Bilimleri A6ın” adlı raporunda da, sosyal bilimlerin bir atılım yapabilmesi temelde sosyal bilimler alanında disiplinler arası 6alışmaların kurumsallaştırılmasına bağlı g6r6lmektedir. Oysa T6rkiye’de eğitim teknolojisi araştırmalarında disiplinler arası 6alışmanın yaygınlık kazanmadığı g6r6lmektedir. Alanda disiplinler arası araştırmaların yaygınlaşması, eğitim teknolojilerinin kullanımı konusunda ve karmaşık sorunların 66z6m6nde daha etkili, verimli ve 6ekici yaklaşımlara olanak tanıyabilir.

Current Trends in Educational Technology Research in Turkey in the New Millennium

*Ali ŞİMŞEK**, *Nilgün ÖZDAMAR***, *Ömer UYSAL****,

*Kadriye KOBAK*****, *Cem BERK******,

*Tuğba KILIÇER******, *Harun ÇİĞDEM******

Abstract

This study examined 259 master's theses in the field of educational technology completed in Turkey during 2000-2007. The results suggested that quantity and quality of educational technology research varied according to years and universities. A great majority of the theses employed quantitative paradigm, and qualitative studies made about one fourth of the total studies. Approximately 80 % of the theses were based on descriptive models using questionnaires, tests, and scales as data gathering instruments. The samples included university students in three out of every four theses. A significant majority of the theses employed descriptive statistical techniques and only a limited number of experimental theses conducted inferential statistical analyses. The most frequently investigated topics were computer-assisted instruction, alternative teaching and learning approaches, web-based learning, difficulties in integrating information technologies into educational practice, Internet-based learning, and distance education.

Key Words

Educational Technology Research, Evaluation of Theses, Master Theses of Educational Technology.

* *Correspondence:* Prof. Dr., Anadolu University, Faculty of Communication Sciences, Department of Communication.

** Research Assistant, Anadolu University, Open Education Faculty, Department of Distance Education.

*** Instructor, Anadolu University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technologies.

**** PhD Student, Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, Department of Communication.

***** Student, Anadolu University, Faculty of Communication Sciences, Department of Communication.

***** Research Assistant, Anadolu University, Graduate School of Social Sciences.

***** PhD Student, Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, Department of Computer Education and Instructional Technologies.

Over the decades, the definition of educational technology has been changed. It is not constrained to “the use of audio-visual media in education” anymore. In the new millennium, the concept of educational technology covers issues from human-technology interaction to performance technologies and from computer-assisted instruction to virtual learning environments. Alkan (1997) contends that educational technology refers to operationalizing scientific knowledge produced in educational sciences by converting them into more effective teaching and learning practices.

An accurate understanding of the concept of educational technology is possible partly through grasping the radical changes in theory and practice of the field. Because research conducted over the years directly reflects those changes, the best possible way may be to analyze the existing educational technology research in details. For this purpose, a number of reviews on existing research have been conducted in different countries.

Costa (2007) reviewed 226 master’s theses completed in five universities in Portugal since 1986. He found that most of the theses were completed during 2001–2005. Topics usually involved integrating information and communication technologies in educational practices. The samples of the theses generally consisted of instructional materials. Most theses employed qualitative paradigm and data were gathered through observations and interviews.

Caffarella (1999; 2007) conducted two separate reviews about doctoral dissertations on educational technology in the United States and analyzed how research topics as well as issues have changed during 1977–2006. He found that the interest on media comparison studies decreased and the number of experimental studies went down, while studies on various applications of computer-based instruction and instructional design have increased.

Altın (2004) reviewed 397 master’s theses on curriculum and instruction completed in three big universities in Turkey during 1985–2002. Although not all studies in this review were related to educational technology, the results demonstrated that research topics ranged from technological matters to teacher competencies. However, a great majority of the theses were conducted with students in public schools and employed survey methods.

Şimşek and associates (2008) conducted a comprehensive analysis on doctoral dissertations in the field of educational technology in Turkey. They reviewed a total of 64 doctoral dissertations completed in five major universities during the last decade. They found that experimental studies conducted in formal education settings dominated the field; data were gathered through questionnaires, tests, and scales; popular research topics were computer-based learning, instructional design, and alternative approaches to teaching and learning. The present study extends this review to master's theses.

Purpose

The purpose of this study was to examine topics, methodologies, and results of master's theses in the field of educational technology completed in Turkey during the new millennium. The idea behind such a choice was to assess current trends in terms of the most commonly-investigated areas, the dominating methodological preferences, major issues which are worthy of discussing, and implications of the existing studies for the future research. Toward this purpose, the study focused critically upon topics, objectives, paradigms, models of investigation, samples, data-gathering instruments, statistical techniques, and results of the master's theses completed during the period of 2000-2007.

Method

The study covered master's theses completed in Anadolu, Ankara, Çukurova, Gazi, Hacettepe, Karadeniz Technical, Marmara, Middle East Technical, and Sakarya universities which comprise all the universities offering master's programs with a thesis in the field of educational technology in Turkey. The study employed a document-review approach which evaluated the population of 259 master's theses. All the theses were reviewed based on the year, topic, objective, paradigm, design/model, sampling, instrumentation, statistical analysis, results, and recommendations.

Results

The first three of the most productive universities in terms of the number of theses were Ankara University (25%), Anadolu University (17%), and the Middle East Technical University (13%). The reason for this find-

ing may be that these are the universities which have the oldest graduate programs in the field.

Although the number of theses has increased since the year 2000 gradually, the highest number of theses ($n=56$) was produced in 2006 (22%) and the year 2005 followed with 51 theses (20%).

As far as the topics of the theses were concerned, the most investigated area was teaching and learning approaches with 125 theses (49%), and this was followed by instructional technologies with 52 theses (20%). The least investigated areas were educational communications and administration of educational media applications, each with 2 theses.

Alternative approaches to teaching and learning were the most intensively investigated topic, followed by web-based learning. Online learning has received considerable attention recently. Within technology-related areas, educational uses of computers and the Internet have been the most heavily investigated research topic. Integration and diffusion of various technologies in educational settings have also received attention, particularly in theoretical studies. Educational websites were the dominant topic within the area of multimedia-based learning. There were a few studies evaluating distance education programs at the associate degree and undergraduate levels. Although many topics have received serious attention in master's theses, there are still many issues that were not dealt with in the current studies.

Objectives of the studies have been reported in the form of questions in 190 (73%) theses, plain sentences in 44 (17%) theses, and in the form of hypotheses in 15 (6%) theses. Interestingly, 10 (4%) theses used both questions and hypotheses in stating research objectives.

As far as research paradigms were concerned, 204 (79%) theses were based on quantitative, whereas 21 (8%) were based on qualitative paradigms and 34 (13%) theses employed mixed (integrating both quantitative and qualitative) paradigm. Within the quantitative studies, survey models (160 studies-55%) were preferred more than experimental models (79 studies-27%). Of the qualitative studies, 45 (15%) were case studies, 4 (1%) were phenomenological analysis, 3 (1%) were cultural analysis, and 2 (1%) were action research.

Approximately 27% of the theses selected their subjects/participants from higher education and adult education settings, followed by elementary education (19%) and secondary education (9%). There was

almost no study using pre-school students as subjects, although 9% of the studies used more than one sub-groups. It is interesting that 40% of the theses preferred convenient sampling, followed by random sampling (particularly in experimental studies) as one of probability sampling procedures. The theses using the whole population were about 20%. In addition to these, 11% of the studies employed purposeful sampling, 4% used cluster sampling, 1% employed stratified sampling, and another 1% used systematic sampling. Some studies employed more than one sampling technique such as both random and cluster sampling.

Approximately, one in every three theses employed questionnaire as data-gathering instrument. Test were used in one-fifth of the studies, the same ratio is also true for scales. Taking together, two-third of the theses employed questionnaires, tests, and scales. Other instruments included interview (11%), document review (8%), observation (5%), checklist (5%), personal data files (5%), video-recording of events (3%), and personal journals or reflections (1%). It seems that quantitative studies usually preferred survey instruments, while qualitative studies preferred in-depth interviews and participatory observations.

As far as statistical analysis techniques were concerned, 35% of the theses used simple descriptive statistics; 20% used t-test and 17% used analysis of variance. In general, a great majority of master's theses employed basic and intermediate level statistical techniques.

Finally, recommendations of the theses should be evaluated cautiously due to two reasons. Most of the recommendations do not appear to be functional for initiating new studies or improving the current practices of educational technologies. It is also true that majority of the recommendations are not grounded in or supported by the results of the studies, they are simply personal wishes or general views of the researchers. Generally speaking, future studies in the field of educational technology should be more concerned about accommodating individual differences (Kuzgun, & Deryakulu, 2006), technology-based training systems, teaching various types of content (Şimşek, 2006), qualitative research methodologies, and interdisciplinary approaches (Gülbenkian Komisyonu, 1996).

References/Kaynakça

- Alkan, C. (1997). *Eğitim teknolojisi* (5. basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altın, N. (2004). *Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin analizi (Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitesi)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Caffarella, E. P. (1999). *The major themes and trends in doctoral dissertation research in educational technology from 1977 through 1998*. Stanford, CA: ERIC Clearinghouse in Information Resources (ED 436178).
- Caffarella, E. P. (2007). *Doctoral research in educational technology: A directory of dissertations, 1977-2006*. Retrieved [January 8, 2008], from <http://www.cortland.edu/education/dissdir/>
- Costa, F. A. (2007). Educational technologies: Analysis of master dissertations carried out in Portugal. *Sisifo. Educational Sciences Journal*, 3, 7-24. Retrieved [January 8, 2008], from <http://sisifo.fpce.ul.pt>
- Gülbenkian Komisyonu. (1996). *Sosyal bilimleri açın* (çev. Ş. Tekeli). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kuzgun, Y. ve Deryakulu, D. (Eds.). (2006). *Eğitimde bireysel farklılıklar*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Şimşek, A. (Ed.). (2006). *İçerik türlerine dayalı öğretim*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Şimşek, A., Becit, G., Kılıçer, K., Özdamar, N., Akbulut, Y. ve Yıldırım, Y. (2008). Türkiye'deki eğitim teknolojisi araştırmalarında güncel eğilimler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 439-458.